

Archeologienota Moerbeke Stoffelstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

6-3-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Moerbeke Stoffelstraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, 9362m² groot, bevindt zich ten oosten van de dorpskern van Moerbeke, langsheen de Stoffelstraat. De site is in gebruik als weiland, opgedeeld in verschillende percelen. Verspreid over de percelen en langsheen de perceelsgrenzen staan enkele bomen. Binnen het plangebied staan enkele stalletjes. De zuidgrens wordt gevormd door een oude voetweg.

Op de oudst betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1777, is het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Dit blijft zo tot op heden. De Stoffelstraat gaat minstens terug tot midden 18de eeuw. De bebouwing in de buurt ontwikkelde zich in de 20ste eeuw. Er hebben geen gekende grootschalige verstoringen plaatsgevonden. Er werd op het terrein nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruime omgeving zijn er archeologische sites aanwezig op zowel de heuveltoppen (onder meer steentijdsites en sites uit de metaaltijden) als in de valleien (voornamelijk middeleeuwen en nieuwe tijden), maar ook op de flanken (Romeins, middeleeuwen en nieuwe tijden). Dit geeft enkel de reeds gekende sites aan. Er kan besloten worden dat de omgeving archeologisch tamelijk rijk is en sinds lag werd gefrequentieerd door de mens, en dat er daarbij geen echte voorkeuren waren voor vestiging/activiteit: de verschillende landschapstypes herbergen diverse archeologische sites. Ondanks de eerder steile helling van zuid naar noord is er dan ook geen enkele reden om aan te nemen dat het plangebied niet zou gefrequentieerd zijn in het verleden, en de kans op het aantreffen van een archeologische site op deze locatie is niet onwaarschijnlijk. Het plangebied is gelegen op matig droge (licht) zandleemgronden, net buiten de vallei van de Mark, op een van zuid naar noord hellend terrein op de flank van de Bosberg. Verder naar het noorden strekt zich een heuvelrug uit. De hellingsgraad van het terrein heeft er meer dan waarschijnlijk voor gezorgd dat er een bepaalde graad van erosie heeft plaatsgevonden. De locatie op het snijpunt van verschillende landschappelijke zones en niet ver van water kan een aantrekkingspool geweest zijn voor menselijke activiteit/bewoning in het verleden. Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een bepaalde archeologische verwachting heeft. Gezien de landschappelijke ligging, de bodemgesteldheid, de archeologische context en de historische gegevens is er een kans dat er site(s) uit het neolithicum, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen en/of nieuwe tijden aanwezig zijn binnen het plangebied. In situ bewaring van eventuele artefacten-steentijdsites wordt niet verwacht, gezien deze locatie onderhevig zal zijn geweest aan erosie. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden op het plangebied, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites met grondsporen een goede bewaring zullen hebben. Wel moet, gezien de ligging aan de voet van een helling, rekening gehouden worden met een mogelijke invloed van erosie binnen de grenzen van het plangebied, wat kan gezorgd hebben voor een eventuele aftopping van archeologische sporen.

De site zal verkaveld worden in 15 loten. Er wordt centraal een interne wegenis aangelegd die voor ontsluiting zorgt naar de Stoffelstraat. Onder de wegenis wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd. Bij elke woning komt een tuin, langsheen de interne wegenis wordt een groenzone met een wadi ingericht. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het voorafgaand rooien van bomen, het afbreken van enkele stalletjes, het bouwrijp maken van de percelen en allerhande werfverkeer, het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis, de wadi en nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites. Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor Moerbeke, waarover archeologisch nog niet veel gekend is.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de verkaveling pas ontwikkeld wordt onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

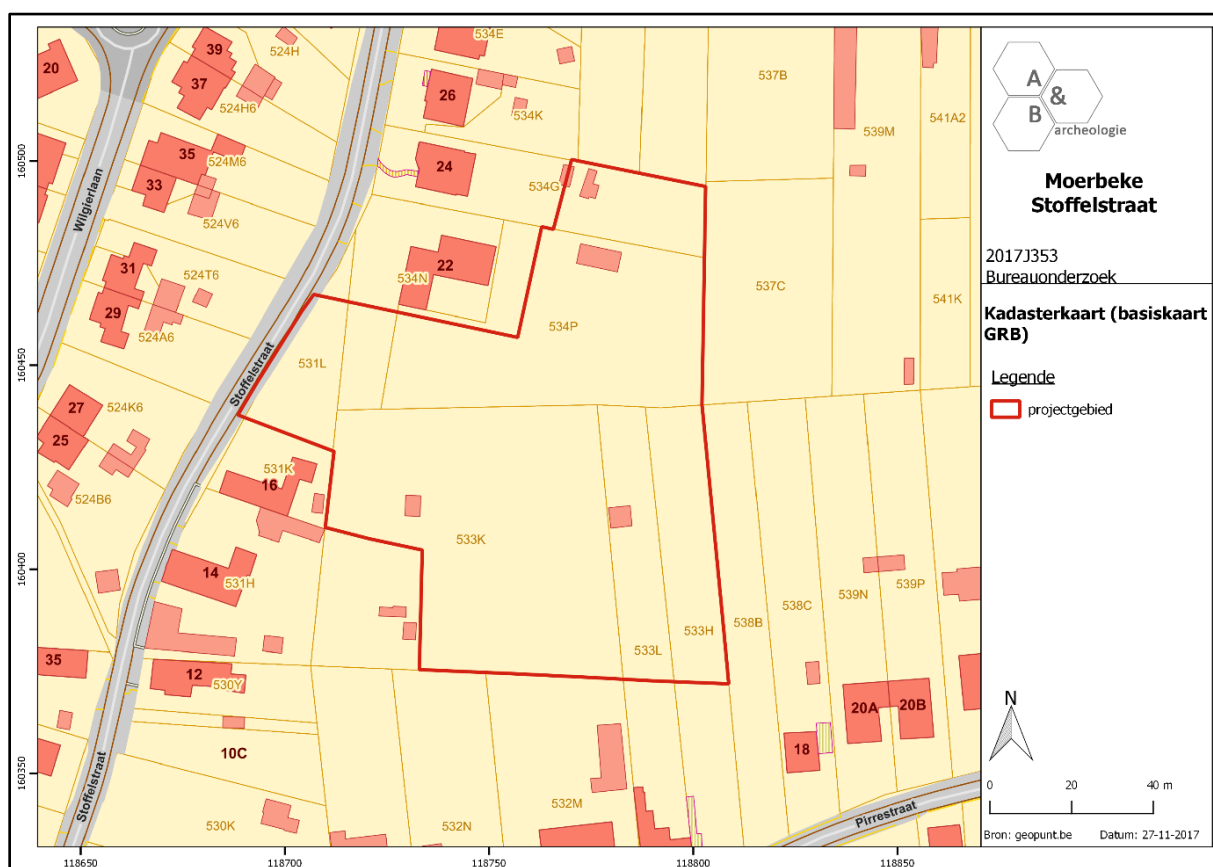
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Moerbeke Stoffelstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 118687,71 en Y: 160371,85; X: 118808,86 en Y: 160500,40

Kadastergegevens: Geraardsbergen, afdeling 15 (Moerbeke), sectie B, percelen 531l, 534g, 534p, 533k, 533l, 533h

Het gehele terrein komt in aanmerking voor verder vooronderzoek en behelst een oppervlakte van 9362m².

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het totale projectgebied (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Zijn er aanwijzingen voor colluvium en/of erosie aanwezig?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om deze site te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1 en 2. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

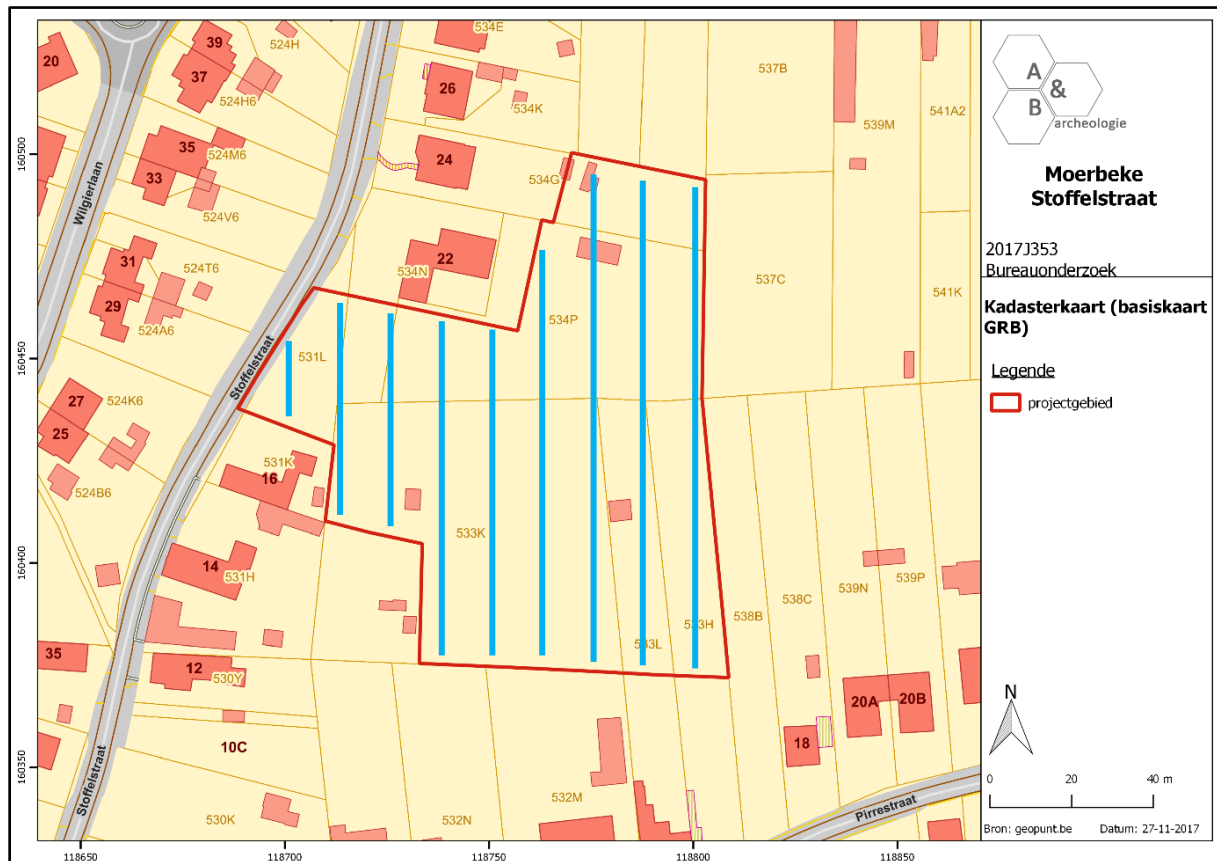
Om eventueel aanwezige archeologische sporen zo weinig mogelijk te beschadigen, is het van belang dat de sloop van de gebouwtjes op het terrein beperkt blijft tot het maaiveldniveau. Bij het rooien van de bomen dienen de stronken te blijven staan, omdat het uitgraven of uitfrezen daarvan schade kan berokkenen aan eventueel aanwezige archeologische sporen. Het proefsleuvenonderzoek kan pas van start gaan na deze sloop en het rooien.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle proefsleuven. De sleuven zijn noordzuid georiënteerd, haaks op de helling. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 936m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 234m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. De ligging van deze bijkomende 2,5% is vrij te bepalen door de erkende archeoloog die het proefsleuvenonderzoek uitvoert. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost. Er wordt in totaal 1170m² oftewel 12,5% van het plangebied onderzocht.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan in het blauw, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 200 werkdagen ervaring met onderzoek op zandleemgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.